

Т.С. ПОДОРОЖНА

Тетяна Станіславівна Подорожна, доктор юридичних наук, доцент, доцент Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

**РЕЦЕНЗІЯ
НА МОНОГРАФІЮ І.Д. СОФІНСЬКОЇ
«ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ВІЗІЯ ДОКТРИНИ ГРОМАДЯНСТВА»***

Питання громадянства є актуальними і водночас цікавими як для України, так і для всієї світової спільноти. Особливої ваги вони набувають в умовах активізації глобалізаційних, цивілізаційних та міграційних процесів. Це природно викликає необхідність визначення доктрини громадянства та її елементів на підставі європейського і світового досвіду, їх екстраполяції на вітчизняну модель громадянства в умовах трансформації нових правових інститутів, правил і процедур.

Питання набуття громадянства в Україні та на міжнародному рівні має свою певну цінність і значення. Важливим є те, що сьогодні інститут громадянства знаходиться на тій стадії, яка дозволяє мати статус громадянина та залучатися до політичного, економічного, правового, культурного життя суспільства й держави. Водночас назріли питання дискусійного характеру щодо наявності подвійного громадянства, на яке впливають різні чинники: політичні, соціальні, культурні та економічні. Також у сучасних умовах широко постає питання про громадянство ЄС.

Вказане свідчить про важливість розгляду проблем доктрини громадянства, її філософсько-правової візії. Саме це й обумовлює актуальність монографічного дослідження І.Д. Софінської, яке є спробою комплексного (з позицій соціонормативного підходу) обґрунтування концепції громадянства на основі аналізу засадничих теоретико-правових та філософсько-правових положень, а саме розгляд питань про доктринальне поле теорії громадянства, основи правової ідентичності особи, опредметнення концепції громадянства у законодавстві, перспектив правового удосконалення інституту громадянства в Україні на прикладі європейського та світового досвіду. Крім того, акцент зроблено на природі основоположних правових цінностей, принципів та їхній ролі у становленні філософсько-правової доктрини громадянства, подолання колізій між міжнародними стандартами та положеннями чинного законодавства України.

Хочеться підкреслити, що монографічна робота І.Д. Софінської є однією з перших наукових робіт, в якій вдало поєднано теоретико-правову характеристику інституту громадянства з сучасною антропосферою цієї субстанції через компаративний аналіз основних аксіосегментів. Актуальність роботи безумовно пов'язана зі становленням незалежної України як правової держави та процесами євроінтеграції в контексті нормативно-правового регулювання громадянства, принципів і підстав його набуття та припинення. Дослідження означених питань здійснюється автором крізь призму людиномірності та універсальності.

Структура монографії охоплює чотири розділи, що забезпечують поступовий і логічний аналіз теоретико-методологічних та практичних проблем громадянства. Всі частини монографії наповнені ґрунтовними оцінками, висновками, пропозиціями та рекомендаціями щодо вдосконалення законодавства і практики його застосування.

У першому розділі автором запропоновано гносеологічну ретроспекцію правової доктрини громадянства, визначено темпорально-семантичні детермінанти витоків філософсько-правових основ громадянства та схематично окреслено історико-правову генезу відносин між особою, державою та суспільством (насамперед йдеться про міста-держави античної Греції та Римську імперію). У даному розділі варто відмітити позитивне прагнення автора сформулювати основні етапи розвитку правової доктрини громадянства, а також схематизувати історико-правову генезу громадянства (особа – держава – суспіль-

© Т.С. Подорожна, 2018

* Рецензія на кн.: *Софінська І.* Філософсько-правова візія доктрини громадянства: монографія / Ірина Софінська. – Л. : Каменярь, 2018. – 346 с.

ство). Питома вага монографічного дослідження припадає на його другий розділ, у якому розкрито правову ідентичність особи та здійснено редукцію її онтологічних засад у філософсько-правовій доктрині громадянства. Концептуально важливим поступом у цьому розділі вбачаємо запропонований автором епігенез права людини на громадянство та його зміст у європейському й світовому контексті.

Вдалим продовженням ґрунтовної характеристики доктрини громадянства є третій розділ монографії, у якому комплексно розкрито сучасну концепцію громадянства та особливості світового досвіду його законодавчого закріплення, зокрема окреслюються правові засади реалізації концепції партисипативної демократії. Право завжди розглядалось як досить динамічна сфера, в якій віддзеркалюються закономірності розвитку суспільства й держави та стан правової системи в цілому. З цього погляду значні перспективи для подальшого дослідження проблематики інституту громадянства, особливо стосовно шляхів його зміцнення, має четвертий розділ монографічного дослідження, який побудовано на основі еволюції законодавства про громадянство на основі принципу людиноцентризму. Відповідно, заслуговує на безумовну новизну рецензованої монографії потужний інструментарій забезпечення правових інтересів людини і громадянина.

Основна концепція монографії також побудована на ефективному поєднанні захисту прав людини та забезпеченні національної безпеки держави; проблемах регулювання подвійного (множинного) громадянства, позбавлення громадянства, скасування набуття громадянства тощо. Саме це вимагає концептуалізації ідеї філософсько-правової візії доктрини громадянства та її синтезу в межах теоретико-правових і філософсько-правових ідей з визначенням об'єкта дослідження та його предмета.

Автор монографії аргументовано зазначає, що сьогодення диктує опредметнення та унаочнення правової доктрини громадянства, зважаючи на європейський і світовий досвід, що допоможе зберегти ціннісні орієнтири громадянства, гарантувати права людини. З огляду на це запропоновано вдосконалити національне законодавство у сфері громадянства, яке сприятиме забезпеченню національної безпеки та фундаментальних інтересів України. Це вимагає розуміння складних динамічних процесів, які нині відбуваються в українському суспільстві й державі.

Достовірність та теоретико-практична обґрунтованість монографічного дослідження забезпечені використанням комплексу загальнонаукових і спеціально наукових методів, вибір яких обумовлений конкретними цілями й завданнями, сформульованими у роботі, а також низкою новітніх методів наукового пізнання.

Структура роботи відзначається логічністю, продуманістю, збалансованістю складових частин і підпорядкована реалізації основних завдань дослідження. Усі розділи монографії адекватно розкривають сутність проблеми, закінчуються стислими резюме та узагальненнями отриманих результатів дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації, які відображено у монографічному дослідженні, є достатньо обґрунтованими. Окремі з них актуалізують дискусію навколо проблемних питань розробки доктрини громадянства та стимулюють більш детальний розгляд цієї проблеми у вітчизняній юридичній науці. Проте, незважаючи на спірність окремих положень (відсутній конституційний аналіз інституту громадянства), авторові вдалося сформулювати власне бачення природи та особливостей доктрини громадянства і його філософсько-правової візії.

Тож, відзначаючи високий рівень монографії І.Д. Софінської, обґрунтованість і новизну зроблених нею висновків, необхідно наголосити, що ознайомлення з рецензованою працею буде корисним для науковців-правників у галузі теорії права та філософії права, тому стане в пригоді при викладанні курсів філософії права, теорії права та конституційного права у вищих навчальних закладах як України, так і за її межами. Це дослідження також надає чимало важливої інформації практичного характеру, тому буде корисним для тих, хто цікавиться проблемами захисту прав людини і громадянина, функціонуванням і розвитком держави й права в контексті розбудови України як правової держави та формування громадянського суспільства.